

TEMA 19.- L'ARRANJAMENT PACÍFIC DE CONTROVÈRSIES PER MITJANS JURISDICCIONALS

1. L'arranjament jurisdiccional de controvèrsies internacionals. 2. L'arbitratge internacional: orígens, característiques i procediment. 3. La Cort Internacional de Justícia: organització, competència contenciosa i competència consultiva.



Prof. Karla Zambrano

Dpt. Dret Internacional "Adolfo Miaja de la Muela"
Universitat de València



Esta obra está protegida con una [Licencia Creative Commons Atribución-NoComercial-SinDerivar 4.0 Internacional](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

1.- L'arranjament jurisdiccional de controvèrsies internacionals

- ▶ Jurisdictionals: la solució de la controvèrsia s'encomana a un tercer imparcial, l'àrbitre o el jutge, que exerceix la seua jurisdicció (*juris dictio*) emetent una decisió obligatòria basada en Dret.
 - arbitratge i arranjament judicial
- ▶ Es basen en voluntat de les parts, ja que no poden ser sotmeses sense el seu consentiment (anterior/posterior a naixement controvèrsia), però sempre necessari (principi Llibertat d'elecció i no es limita a submissió mitjans de solució sinó que afecta també desenvolupament ulterior dels mitjans).
- ▶ Solució: aplicació de normes de DI (excepte que s'haja sol·licitat decisió *ex aequo et bono*) i obligatòria per a les parts.
- ▶ I encara que sembla adequat només per a controvèrsies jurídiques, en el cas de l'arbitratge per la seua flexibilitat i moldeabilitat, també a vegades se sotmeten controvèrsies polítiques.

2.- L'arbitratge internacional

A) Orígens i evolució

- ▶ Procediment jurisdiccional més antic, els orígens moderns del qual se situen en Tractat de Jay 1794 (Gran Bretanya-EUA) comissions mixtes arbitratge qüestions Guerra Independència, encara que primer cas vertader tribunal arbitral Assumpte de l'Alabama 1872: Reclamacions EUA c. Gran Bretanya per violació obligacions com a E^o neutral durant Guerra Secessió.
- ▶ Posteriorment: regulació en Conferències de Paz de la Haia 1899 i 1907, i impuls en SdN (Pacte constitutiu li atribueix un paper rellevant en disposicions manteniment Paz).
- ▶ Instruments internacionals època que ho inclouen com a mitjà per a controvèrsies jurídiques i no jurídiques: Protocol de Ginebra 1924, Acords de Locarno 1925, Acta General per a l'arranjament pacífic de controvèrsies 1928 (o Acta General d'Arbitratge)

B) Concepte i classes

- ▶ Concepte: Mitjà jurisdiccional solució controvèrsies subjectes de DI, realitzat per àrbitres triats per les parts, sobre base del DI, el resultat del qual es plasma en decisió obligatòria denominada sentència o laude arbitral.

- *Conveni de la Haia per a l'arranjament pacífic dels conflictes internacionals 1907: L'objecte de l'arbitratge és arreglar els litigis entre E^o mitjançant jutges per ells triats i sobre la base de respecte al D^o.*
 - *CIJ: Assumpte relatiu a la delimitació marítima i qüestions territorials entre Qatar i Bahrain: El terme arbitratge (DIP) arregle controvèrsies entre E^o per jutges de la seua elecció, i sobre la base del respecte del D^o, (...) reafirmat per CDI que va reservar el cas en el qual les parts hagen decidit que la decisió sol·licitada pugui ser adoptada ex aequo et bono.*
- Per a les parts, donada flexibilitat, és aplicable també a controvèrsies entre E^o i altres subjectes de DI (OI) i fins i tot particulars:
- *Acord de 26/6/1947 relatiu a la seu de ONU, entre els EUA i l'ONU-art. 21 obligació arbitratge per a resolució controvèrsies.*
 - *TA. Mixtos reclamacions de particulars després de 1^aGM*
 - *DI econòmic: inversions entre E^o i nacionals d'altres E^o*

C) Recurs a l'arbitratge

- L'existència de tribunals arbitrals es basa exclusivament en voluntat parts i, per tant, en el seu acord:

- *CJ Assumpte Ambatielos: E° no està obligat a sotmetre les seues controvèrsies a l'arbitratge sense el seu consentiment.*
- Tres modalitats:
 1. *Tractat general d'arranjament pacífic de controvèrsies: tractats generalment multilaterals l'objecte dels quals és, precisament, arregle controvèrsies(ex: Conveni per a arranjament pacífic conflictes internacionals 1907).*
 2. *Clàusula compromissòria continguda en un tractat: disposició d'un tractat, qualsevol que siga el seu objecte, que disposa submissió a l'arbitratge d'algunes o totes les controvèrsies que puguen sorgir en relació amb la interpretació o aplicació Tractat (ex: art. 66 Convenció Viena Dret dels Tractats 1969).*
 3. *Compromís arbitral per a litigi en concret: acord ad hoc celebrat per les parts en una controvèrsia existent entre elles per a donar solució per mitjà de l'arbitratge.*
- Tots: ampli marge lliberteu de composició òrgan, determinació procediment i Dret aplicable.

D) Desenvolupament de l'arbitratge

1. Composició del tribunal arbitral: Històricament ha adoptat tres formes i es constitueix per a cas concret (després es dissol-~~Conveni~~ de la Haia va incloure Tribunal Permanent Arbitral però era amb una llesta persones):

- Àrbitre únic: Cap E°, Papa, Diplomàtic, Jurista reconegut prestigi.
- Comissions mixtes: àrbitre nomenat per cada part i “superàrbitre” encarregat dirimir empat.
- Des d'Assumpte Alabama: Tribunal arbitral format per especialistes triats per parts i compost d'ordinari per 3/5 membres.

2. Procediment arbitral i Dret aplicable:

- El procediment és fixat per les parts o, en defecte d'això, pel propi òrgan arbitral. El Conveni de la Haia 1907: regles de procediment que serveixen de referència i, en general, compta amb fase escrita i fase oral, que segueixen línies usuals procediments de caràcter contenciós.
- Dret aplicable: determinat per les parts, encara que generalment DI. No obstant això, existeix fórmules diferents quant al mateix referint-se tant a DI com a possibilitat ex aequo et bono.

3. Sentència arbitral (o laude): És obligatòria per a les parts en litigi, definitiva i ha de rebre immediata execució.

- S'adopta per vot àrbitre únic o majoria membres del tribunal, i en qualsevol cas poden emetre “opinions individuals” o “opinions dissidents”, però no modifiquen el laude pròpiament dit.

- És obligatòria perquè l'acord de sotmetiment a l'arbitratge implica compromís de sotmetre's de bona fe a la sentència. Autoritat de cosa jutjada encara que relativa, perquè es limita a les parts de l'arbitratge i respecte a tal qüestió.
- Resol la controvèrsia definitivament, sense ulterior recurs apel·lació a una altra instància. Sí que cap: recursos d'interpretació, reforma o revisió davant el mateix tribunal (amb el previ consentiment parteixes).
- Nul·litat sentència: acord arbitral afectat per causes nul·litat tractats; àrbitre ha desconegut manifestament la competència que li va ser atribuïda pel compromís; defecte de motivació. PERÒ: nul·litat és nova controvèrsia que serà tractada separadament.
- Immediata execució: no recurs a mesures CS sinó per principi de bona fe i si no es realitza incorrerà en responsabilitat internacional.

3.- L'arranjament judicial internacional

A) Els Tribunales internacionals

▶ Mitjà de solució pacífica que consisteix en la submissió de controvèrsies a un tribunal preconstituit i permanent les decisions del qual són vinculants per a les parts. La seua constitució, competències i normes de procediments estan determinades pels seus respectius Estatuts i reglaments, i com en la resta, té caràcter voluntari que pot manifestar-se mitjançant acord especial (compromís), conveni d'arranjament pacífic, clàusula compromissòria en tractat que contemple la submissió a tribunal, o altres mitjans.

1. Orígens: El desig d'establiment ha sigut constant en CI però complicat:

- *Intents fallits Segona Conferència de Pau de la Haia 1907.*
- *Primera instància internacional: Cort de Justícia Centreamericana-Conveni de cinc Repúbliques centreamericanes 1907 (1908-1917).*

- *Àmbit universal: Cort Permanent de Justícia Internacional (art. 14 Pacte SdN) i l'Estatut del qual es va adoptar com a protocol separat 1921. Dissolta formalment en 1946.*
- *Successora: CIJ amb un contingut estatutari quasi idèntic i amb la competència atribuïda que es va estendre automàticament.*
- *Actualment: diversitat.*

B) La Cort Internacional de Justícia

- *CJI establert per Carta NU com a òrgan judicial principal de l'organització (art. 92), institució judicial preconstituïda mitjançant acte internacional (el seu Estatut) i permanent preparada per a complir la seua missió en qualsevol moment.*
- 1. Organització de la CIJ: Quinze membres, sense que dos d'ells puguin ser de la mateixa nacionalitat.*
 - *Elecció per períodes de 9 anys (votació simultània i independent AG i CS de nòmina candidats proposats per grups nacionals del Tribunal Permanent Arbitratge), sense dret a veto CS, entre persones alta consideració moral, condicions exercici més altes funcions judicials als seus països, o juriconsults reconeguda competència DI.*

- Conjunt: representació grans civilitzacions i principals sistemes jurídics del món. En la pràctica: Àfrica (3); Amèrica Llatina (2); Àsia (3); Europa oriental (2); Europa occidental i uns altres (5). I sempre jutges nacionalitat dels membres permanents CS.
- Règim d'incompatibilitats, funcionaris internacionals i privilegis i immunitats diplomàtiques.
- Jutge ad hoc: art. 31 si la Cort en un assumpte inclou a un Jutge de nacionalitat d'una de les parts, l'altra podrà també designar persona de la seua elecció, i si no inclou a cap magistrat nacional, cada part podrà designar un.
- Regla general: sessió plenària, però si és necessari: Sales que poden ser de dues classes (ordinàries-sales especials per a certes matèries de l'art. 26,1; i sales del procediment sumari- i sales ad hoc).

2. Competència contenciosa: *arranjament de controvèrsies d'ordre jurídic entre E^o i constitueix la funció essencial de la Cort (art. 38)-decidir conforme a DI controvèrsies sotmeses.*

a. Exercici *ratione personae*: Es limita a controvèrsies entre E^o (art. 34) no obstant això s'estén possibilitat d'accés a E^o membres organització i parts de l'Estatut (tots membres *ipso facto*), a no membres parteixes de l'Estatut (condicions determinades per AG a recomanació CS-Suïssa: acceptació Estatut; acceptació obligacions art. 34; compromís contribuir despeses en proporció fixades per AG) i fins i tot a E^o no membres ni parts (condicions CS Resolució 9 (1946) depositar declaració davant Secretaria Cort d'acceptació jurisdicció de conformitat Carta, Estatut i reglament; i compromís de complir de bona fe decisions i obligacions; contribuir despeses Cort).

b. Exercici *ratione materiae*: art. 36 “tots els litigis” que les parts sotmetes i controvèrsies d'ordre jurídic que versen sobre (i) la interpretació d'un tractat; (ii) qualsevol qüestió de DI; (iii) existència de tot fet que, si fóra establert, constituiria violació DI; (iv) naturalesa i extensió reparació per trencament obligació internacional.

-relativitat concepte “controvèrsia jurídica”: conflicte que en si mateixa pot generar controvèrsia.

-Decisió conforme a DI (convencions internacionals; costum internacional; principis generals Dret; decisions judicials i doctrina) encara que també ex aequo et bono si així ho decideixen les parts (mai).

c. Consentiment de les parts.

- És conseqüència del principi de lliure elecció del mitjà pacífic de solució de controvèrsies).
- Maneres de manifestar el consentiment a acceptar la competència de la CIJ:
 - ❖ Mitjançant un compromís ad hoc: és un tractat internacional (= acord especial) de les Parts en la controvèrsia a sotmetre-la, de mutu acord, a la CIJ. És posterior al naixement de la controvèrsia.
 - ❖ Mitjançant una previsió convencional prèvia a l'existència de la controvèrsia. La previsió pot ser:
 - ✓ Un tractat general d'arranjament de controvèrsies entre les Parts
 - ✓ Una clàusula compromissòria (una disposició continguda en un tractat concret d'acceptació de la competència de la CIJ per a conèixer de les controvèrsies que se susciten amb la interpretació o aplicació d'aqueix tractat).
 - ❖ Mitjançant la “declaració facultativa d'acceptació de la competència de la CIJ” (art. 36.2). Jurisprudència molt permissiva.
 - ❖ Mitjançant el “fòrum prorrogatum”: quan el consentiment es dedueix del comportament de la part demandada.

3. Competència consultiva: Emetre opinions consultives respecte a qüestions jurídiques, a sol·licitud qualsevol organisme autoritzat per a això per Carta NU, o d'acord amb les seues disposicions: AG/CS, òrgans NU i especialitzats autoritzats per a això per AG en l'esfera de les seues activitats.
- a) Exercici *ratione personae*. Es limita als organismes autoritzats per a això per la Carta de les Nacions Unides. Art. 96 Carta:
 - Assemblea General: sobre qualsevol qüestió jurídica.
 - Consell de Seguretat: sobre qualsevol qüestió jurídica.
 - Altres òrgans i organismes especialitzats: quan siga autoritzat per AG i sobre qüestions jurídiques que sorgisquen en la seua esfera d'activitat.
 - b) Exercici *ratione materiae*: Art. 65 “cualquier cuestión jurídica”.
4. Procediment contenciós i consultiu: El procediment no pot modificar-se per voluntat parteixes i es conté en Cap. III de l'Estatut i Reglament Cort. Idiomes oficials francès i anglés, i si sol·licita la Cort pot utilitzar qualsevol idioma.
- a) Procediment contenciós:

- Notificació del compromís o sol·licitud dirigida al Secretari, indicant objecte i parts de la controvèrsia.
- Secretari: Notificació interessats, membres ONU (SG) i Estats amb dret a comparéixer.
- Fases:
 - Escrita: memòria, contramemoria (si és necessari: rèplica i dúplica).
 - Oral (vistes públiques, excepte decisió CIJ o petició de les parts): Audiència davant la Cort testimonis, perits, agents...
- Sentència motivada, amb possibilitat opinions dissidents. Definitiva i inapel·lable (revisió per fets nous). Força de cosa jutjada per a les parts i sobre el cas decidit.

a) Procediment consultiu.

- Sol·licitud per escrit, juntament amb documents.
- Notificació per Secretari a Estats amb dret a comparéixer, a OI que al seu judici estiguen interessades.
- Fase escrita (presentació exposicions) i oral (presentació davant Cort).
- Opinions consultives en audiència pública, prèvia notificació al Secretari General de les Nacions Unides i als representants dels Membres de les Nacions Unides, dels altres Estats i de les OI directament interessats.

